

NART'LANI TOY KÜNÜ (NARTLARIN KUTLAMA GÜNÜ)

The Nart's Celebration Day

Gürbüz AKTAŞ*

Öz: “Nart’lanı Toy Künü” bütün Kafkasya halklarının ortak Mitolojik geçmişlerini, kahramanlarını, onların destanlarını, mitlerini ve rivayete göre, yaşadıklarına inanılan, Nart halkını anma kutlamasıdır. Bu kutlama Kuzey Kafkasya’nın Karaçay-Çerkes bölgesinden göç eden Karaçaylı’ların, Eskişehir çevresinde, yerleştikleri, Yazılıkaya köyünde yaşayan Karaçay-Balkar halkının katılımı ve özverili çalışmaları sonucu başlatılmıştır. Kutlama sosyo-kültürel bir anma günü olarak, Karaçay Kültür mirasının korunup aktarılması ve toplumsal birlikteliği pekiştirme ve güçlendirme amacını güderken aynı zamanda geçmişte, Atayurtta yapıldığı bilinen kutlamaya atfen düzenlenmektedir.

“Kafkas dağlarının en yüksek zirvesi Elbrus (Mingi Tau) ve çevresindeki yüksek dağlık arazide yaşayan Karaçay-Malkar toplumu tarih boyunca Kafkasya’da hâkimiyet kuran Kimmer, İskit, Hun, Bulgar, Alan, Hazar, Kıpçak gibi proto-Türk, Hint-Avrupa (İran) ve eski Türk kavimleri ile çeşitli Kafkas halklarının etnik ve sosyo-kültürel bütünleşmesinden ortaya çıkmış bir Kafkasya halkıdır. Karaçaylılar ve Malkarlılar birbirinden farklı etnik kökene, dile, kültüre ve tarihe sahip iki ayrı halk değil, aynı dil, kültür ve tarihi paylaşan bir KAFKAS halkıdır. Karaçay ve Malkar adları bu boyun yaşadığı iki coğrafî bölgenin adlarıdır. (Tavkul, 2015.)

Günümüzde, büyük Kafkasya toplumunun bir parçası olarak, Karaçaylı’lar, Türkiye kültür mirasına farklı bir zenginlik katmaktadırlar. 20 yıl önce başlatılmış özverili bir çalışmayla günümüze taşınmış olan “Nart’lanı Toy Künü” toplumsal birlikteliğin sağlarken, kültürel mirasın korunup, geleceğe aktarımı amacını da taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Nart, Toy, Karaçay, Balkar, Mitoloji, Dans

Makale Gönderim:

09.10.2015

Kabul Tarihi:

08.12.2015

Abstract: Nart’s celebration day is the Memorial Day for whole Caucasians to remember and celebrate their mythological people, the “Narts”, their heroism, sagas, myths, their life style, death and love whom thought to be

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi, Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı, Türk Halk Oyunları Bölümü, aktasgurbuz@yahoo.com

the people lived in Caucasus in ancient times. This celebration day was organized by Karachai people who migrated from Northern Caucasia around 18 and 19 century and settled around Eskishehir, Turkey due to Russian invasion that caused great unrest in time. While it, as a sosio-cultral celebration day, focuses on sustaining the Karachai cultural assets, it also, is organized on behalf of the celebration that was organized in Caucasus in time.

“Karachai-Malkars who live on the highest peak of Caucasian mountain Elbrus (Mingi Tau) and surrounding mountains are thought to be the decedents of Iskits, Khuns, Bulgars, Alans, Khazars and Kipchak of proto-Turkic type of Indo-European group who integrated the Turkic as well as Caucasian tradition in their culture. They are not separate people with different language, ethnic background, history and Culture; they are the same people living in two different areas where they get their names (Ufuk Tavkul, 2015)”.

Today, Karachais, as a Caucasian society, add unique richness to Turkey’s culture. And the “Nart’s Celebration Day” which was organized 20 years ago and carried to present trough a great afford and desire has the goal of solidarity among Caucasians and transformation of their culture to the young generations.

Keywords: *Nart, Sagas, Karachai, Balkar, Mitology, Dance*

“Nart'lanı Toy Künü” (Nartların Düğün Günü) kutlaması Tekin Koçkar'ın Karaçayca okuduğu aşağıdaki Alğış (dua) ile başladı:



Foto.1 KKEKBD, Tekin Koçkar açılış duasını yaparken

(Eskişehir Şehr-i Derya Parkı, Ağustos 22, 2015)

Kuançlı bolsun Bayramımız!
Şoş bolsun keçeleribiz.
Carık bolsun künleribiz.
Bereketli bolsun tepsileribiz.
Sauluklu bolsunla ATA-ANALA.

Nasıblı bolsun Balala!
Palah colla keng bolgandan,
Amannga teng bolgandan,
Teyri saklasın.

Kün tiygende künsüzlükden,
Erir cerde küysüzlükten,
Teyri saklasın.¹

¹ Gürbüz Aktaş alan araştırması, Nart'lanı Toy Künü, Eskişehir Şehr-i Derya Parkı, Ağustos 22, 2015.

İyi duyguları dile getiren ve aslında daha uzun olan bu dua (Algış): “bayramımız iyi, gecelerimiz parlak, günlerimiz aydınlık, soframız bereketli, ana ve babalarımız sağlıklı, çocuklarımız nasipli olsun, tanrı halkımızı ve köylerimizi kötülüklerden korusun anlamında, iyi dileklerin arzu edildiği bir duadır.” Bu duanın ardından Eskişehir Kuzey Kafkas Karaçay-Balkar Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı Musa Korkmaz bu önemli kutlamanın ritualistik bir açılışını yaptı ve sonra da davetlilerin konuşmaları yer aldı. Davetliler arasında kültürel çaişmalara önemli katkı sağlayan konuşmacılar konuşmalarını, iyi dileklerini dile getirdiler. Bu konuşmacılar arasında, Karaçay-Çerkes Bölgesi’ni, temsilen, sayın Aliy Totorkulov’da bulunmaktaydı. Sayın Totorkulov (Elbrusoid başkanı ²) 2014 yılı Kasım ayında, Moskova Bilimler Akademisi’nde düzenlenen Etnogenesis kongresi, ana sponsoru olarak, büyük katkıda bulunmuştu. Nart’ları Toy Künü kutlamasına Moskova’dan Karaçay-Çerkes Bölgesini temsilen Televizyon ekibiyle birlikte katıldı. Tabii ki, bu da Atayurt halkının diaspora olarak adlandırılan yurt dışı yaşayanlarının yaşadıkları ülkelerde yalnız olmadıklarını, dolayısıyla bu kutlamanın da ne kadar önemsendiğinin bir göstergesidir.

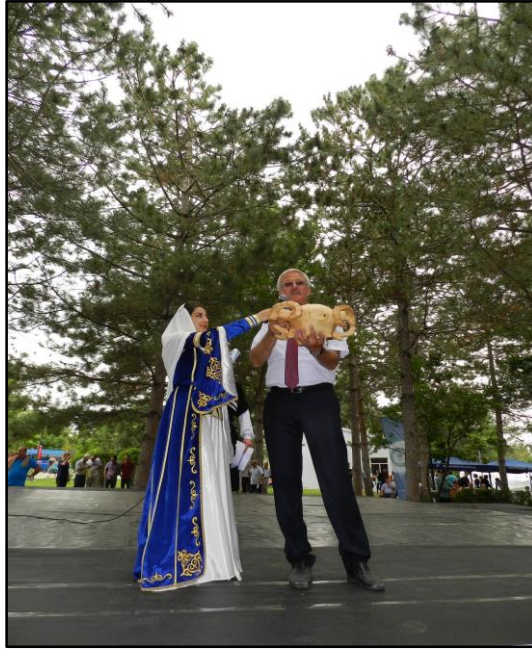


Foto. 2 KKEKBD. Dernek Başkanı Musa Korkmaz

² ELBRUSOID: Merkezi Moskova’da bulunan “Karaçay-Balkar Gençlik Yardım Vakfı, <http://www.elbrusoid.org>

“Nart’lanı Toy Künü” bütün Kafkasya halklarının ortak Mitolojik geçmişlerini, kahramanlarını, onların destanlarını, mitlerini ve rivayete göre, yaşadıklarına inanılan, Nart halkını anma kutlamasıdır. Bu kutlama Kuzey Kafkasya’nın Karaçay-Çerkes bölgesinden göç eden Karaçaylı’ların, Eskişehir çevresinde, yerleştirildikleri, Yazılıkaya (Midas) köyünde yaşayan Karaçay-Balkar halkının katılımı ve özverili çalışmaları sonucu, 20 yıl önce başlatılmıştır. Kutlamanın anlamı ve amacını, Türkiye’de kutlanmasının nedenlerini daha sonraki bölümlerde, Tekin Koçkar’ın kedi sözlerinden dinlemek üzere, Karaçaylı’ların kim oldukları, diğer Kafkas halklarıyla birlikte yaşadıkları zoraki göç ve karşılaşmaları kültürel değişim sürecine kısa bir göz atalım.



Foto.3 KKEKBD, Elbrusoid başkanı Aliy Totorkulov

Karaçay-Malkar (Balkar) halkı kimdir? Ve nerede yaşarlar? Sorularının cevabını, değerli bir araştırmacı akademisyen olan, Prof. Dr. Ufuk Tavkul’dan alalım: *“Kafkas dağlarının en yüksek zirvesi Elbrus (Mingi Tau) ve çevresindeki yüksek dağlık arazide yaşayan Karaçay-Malkar toplumu tarih boyunca Kafkasya’da hâkimiyet kuran Kimmer, İskit, Hun, Bulgar, Alan, Hazar, Kıpçak gibi proto-Türk, Hint-Avrupa (İran) ve eski Türk kavimleri ile çeşitli Kafkas halklarının etnik ve sosyo-kültürel bütünleşmesinden ortaya çıkmış bir Kafkasya halkıdır. Karaçay-Malkar halkının yaşadığı bölge doğuda Çerek Irmağı’nın kaynak havzasından batıda Laba Irmağı’nın kaynak havzasına kadar uzanan ve Kafkas Dağları’nın en sarp ve yüksek bölümünü meydana getiren dağlık arazidir. Karaçaylılar ve Malkarlılar birbirinden farklı etnik kökene, dile, kültüre ve tarihe sahip iki ayrı halk değil, aynı dil, kültür ve tarihi paylaşan bir KAFKAS halkıdır. Karaçay ve Malkar adları bu boyun yaşadığı iki coğrafi bölgenin adlarıdır. Karaçay-Malkar ülkesi, Kafkasya’nın Orta Kafkaslar olarak bilinen merkezi*

kısmında yer almaktadır. Yalnızca Kafkasya'nın değil, Avrupa'nın da en yüksek dağları Karaçay-Malkar toprakları içindedir. Bunların başlıcaları Mingi Tav (Elbrus 5.642 mt), Dih Tav (5.203 mt), Koştan Tav (5.145 mt), Uşba, Dombay Ölgen gibi zirvelerdir”³.

Birçok Kafkasyalı 19'ncü ve 20'nci yüzyıl arasında Rusların sosyo-politik baskısı sebebiyle, ölüm-kalım derecesinde rahatsızlık hissiyle Anayurtlarını terk ederek, Anadolu, Balkanlar ve Ortadoğu ülkelerine göç etmek zorunda kaldılar. Anadolu'da ilk olarak, Kars – Sarıkamış, Bingöl, Kahramanmaraş – Göksun, Hatay - Kırıkhan, Adana – Ceyhan, Uzunyayla (Sivas, Kayseri), Çorum, Düzce, Adapazarı, İstanbul, İzmit, Balıkesir, Eskişehir, Afyon, Konya, Ankara, Samsun çevrelerine, Osmanlı devleti kontrolünde yerleşmişlerdir.⁴

Bu ilk yerleşimin yaşandığı 1800'lerin ikinci yarısından bu yana, Karaçay-Malkar'lılar (Balkarlar) genellikle Afyon, Doğlat ve Gökçe yayla köyleri, Ankara, Gölbaşı, Yağlıpınar köyü; Eskişehir, Çifteler çevresinde, Akhisar, Belpınar ve Yazılıkaya, Sivrihisar, Ertuğrul köyleri; İstanbul, Yalova çevresi Çiftlik köy; Kayseri, Pınarbaşı çevresi, Eğrisöğüt köyü; Konya, Sarayönü çevresi, Başhüyük köyü; Tokat, Artova çevresi Arpacıkaraçay, Reşadiye ve Çilehane köylerinde yerleşmişlerdir. Bu bölgeler dışında, ayrıca, İzmir, Malatya, Sivas ve Ankara bölgelerine, kabile halinde olmasa da, tek aileler halinde yaşamaktalar.⁵

³ Prof. Dr. Ufuk Tavkul, <http://www.circassiancenter.com/cc-turkiye/arastirma/0287> , alıntı tarihi; 05.10.2015.

⁴ "Re-Naming Karachai Cultural Heritage In Turkey, Retaining, Protecting and Transferring the Tangible and Intangible Cultural Heritage of Karachai Society" -Ethnogenesis, Ethnic and Socio-Political History, Origin of Language and Culture of the Karachay-Balkar People", Russian Academy of Science, Moscow, November, 23-29, 2014, s.3.

⁵ "Re-Naming Karachai Cultural Heritage In Turkey, Retaining, Protecting and Transferring the Tangible and Intangible Cultural Heritage of Karachai Society"-Ethnogenesis, Ethnic and Socio-Political History, Origin of Language and Culture of the Karachay-Balkar People", Russian Academy of Science, Moscow, November, 23-29, 2014, s.3.



Foto.4. Kafkasya'dan Göç Yolları ve Türkiye'deki Yerleşim Bölgeleri, 1864

Kendileri için hiç kolay olmayan bu göç sürecini kolay atlatmaya çalışan bütün Kafkasya'lılar gibi, Karaçaylı'lar da, yeni toprakları, yeni şehirleri ve yeni köylerinde yakın bir dayanışma içine girip güçlü toplumsal bağlar kurarak, geleneklerini ve adetlerini koruyup yaşatmaya hassasiyetle özen gösterdiler. Doğal olarak Kafkasya'dan yalnız halk değil, kültürleri de onlarla birlikte yeni coğrafyalara göç etmiştir. Bu sebeple, yapılan etnoğrafik araştırmalar, Türkiye'de Karaçaylı'ları da kapsayan, büyük Kafkasya toplumunun kültürel mirasının iki ayrı çıkış noktası olduğunu göstermektedir: ilki Kafkasya'dan 19'cu yüz yıl ortalarında başlayıp 20'ci yüz yıla kadar süren göçleri esnasında kendileriyle getirdikleri ve gelecek kuşaklara aktarabilmek için ciddiyetle saklayıp korudukları kültürel mirasları, ikincisi ise yeni vatanlarına yerleştikten sonra bu yeni coğrafyada yaşamlarını sürdürmeye başladıkları günden bu yana üretimi devam eden kültürel miraslarıdır.

Kafkasyalı toplum göçlerinden bugüne yaşam tarzlarının önemli bir parçası olan kültürel özellikleri ve kimliklerini tanımlayan dilleri, inançları, gelenekleri, dans, müzik, şiir, hikâye ve mitolojik destanları (Nart Sagas) gibi somut olmayan kültürel miraslarını, hem de halk el yaratıları olan somut olan kültürel miraslarını yaşatmak ve gelecek kuşaklara aktarmak için ciddi bir hassasiyet göstermektedirler. Her il, her ilçe ve köylerdeki dernek çalışmaları bunun basit bir örneğidir.

Eskişehir Karaçay-Balkarlılar Kültür Derneği başkanı, Musa Korkmaz'ın, kendilerini ziyaret ettiğim 8-9.11.2014 tarihinde verdiği bilgiler ve benim izlenimlerimden edindiğim intiba kültürel miraslarını korumada Karaçaylı'ların son derece ciddi ve hassas olduğunu gösterdi. Musa Korkmaz: *"Biz Karaçaylılar olarak,*

Türkiye’de birbirimizle çok yakın bağlar kurmuş durumdayız. Örneğin, Eskişehir çevresinde altı Karaçaylı köyü bulunmaktadır. Bunların hepsi birbirini tanır ve yakın dostlukları vardır. Bbir çoğu da akrabadır. Biz bir tek telefon görüşmesiyle en önemli toplantıları bile bir iki saat içerisinde organize edebilmekteyiz”⁶. Sözleriyle eskiden başlayan yakın başlarını sakladıkları gibi, daha da güçlendirerek koruduklarını vurgulamaktadır. Bu toy günü kutlaması a bu sözleri destekler, vurgular nitelikte, birlikteliği, toplum bağlarını güçlendiren bir etkinliktir.

Tekin KOÇKAR “Nart’lanı Toy Küni” kutlamalarının oluşum sürecini şu sözleriyle açıkladı:

“Atayurt Kafkasya’nın Karaçay bölgesinde atalarımızın eskiden berri mitolojik kahramanları, geçmişte yaşadığına inanılan Nart halkını anma, adetleri aneneleri yaşama, öğrtme ve o dönem halkını bir araya toplayarak birlikteliklerini pekiştirmek için kutlama töreni düzenledikleri bilinmektedir. Karaçaylılar 1885-1905 tarihleri arasında çeşitli kabileler halinde göç ederek, ağırlıklı olarak, Eskişehir civarına yerleşmişlerdir. 1993 yılında Eskişehir, Kuzey Kafkas Karaçay-Balkar Kültür ve Yardımlaşma Derneği kurulduğunda derneğin çalışmaları arasında böyle bir kutlama gününün Türkiye’de de yapılması gerektiğinin Karaçay ve tüm Kafkasya’lıların toplumsal birlikteliği açısından çok faydalı bir kültürel faaliyet olabileceğinin ilk kararları alındı. Bu ilk düşünceler özverili çalışmalar sonucu gelişti ve 1995 yılında, Karaçaylıların göç edip ilk yerleştikleri Eskişehir, Yazılıkaya’da (Antik Frig kenti-Midas) bir kutlam günü düzenlenmesine, adının da “Nart’lanı Toy Küni” olmasına karar verildi. Bu etkinlik, daha sonraları, farklı mekânlarda kutlandı. Bu kez de, Eskişehir’in çok güzel bir mekânı olan “Şehr-i Derya” parkında yapıldı. Tabbi ki, 1995 yılından bu yana çok benimsendi ve katılım her yıl daha da arttı. 20’cisini düzenlediğimiz, bu gün, 22 Ağustos, 2015 yılı olan, buy yıl da 10.000 kişiye yakın katılımcının iştirak edeceğini tahmin etmekteyiz. Bu gün buraya, ülkemizden, Eskişehir civarı köylerinde yaşayan Karaçaylıların yanı sıra, Kütahya, Afyon, Konya, Yalova, İzmir, İstanbul ve Ankara’dan da katılımcıların geldiğini biliyoruz. Ancak, daha bilemediğimiz illerden katılanların olduğunu ve Kafkasya’lı olmayan katılımcıların olduğunu da sanıyoruz. Ayrıca, özellikle bu günü bizlerle kutlamak için Atayurt, Kafkasya’nın Elbrus bölgesinden temsilciler, konuklar ve genç bir halk dansları gurubu ile son zamanların popüler Garmon sanatçısı, Osetyalı sanatçı Larissa Sadikoeva hanım da ikinci kez şeref verdiler. Kendilerinin ve diğer bütün katılımcıların iştirakından çok mutluyuz”⁷.

⁶ Gürbüz Aktaş, alan araştırması, Eskişehir Kuzey Kafkas, Karaçay-Balkar Kültür ve Dayanışma Derneği, Eskişehir, 8.11.2014.

⁷ 6-Dip. Gürbüz Aktaş, alan araştırması, (Tekin Koçkar ve Hacımurat Dağistanlı ile röportaj.), “Nart’lanı Toy Küni” kutlaması, Eskişehir, Şehr-i Derya Parkı, 22 Ağustos, 2015

Bu kutlamaya, ayrıca, Türkiye'deki Kafkasyalı toplum arasında çok tanınan, her Kafkasyalı'nın halk dansları çalışmalarında onun müziği ve dansıyla ilham aldığı sevgili dostumuz, Hacımurat Dağıstanlı da hem müziği ve hem de çalıştığı genç Kafkas Halk Dansları grubuyla katıldı. Ona da sorduk bu kutlamanın önemini; o da "Nart'lanı Toy Künü" kutlaması hakkındaki düşüncelerini kendi sözleriyle dile getirdi: *"Bu kutlamanın önemli yanlarından biri, gençlerimize kendi kültürlerini "KHABZE" diye adlandırdığımız, kendi gelenek ve göreneklerini sanatsal yönden öğretmek. Ben halk danslarının öğretirken aynı zamanda onlara kendi kültürlerinin toplumsal değerlerini de öğretmeye çalışıyorum. Maalumunuz, devir değişiyor. Bu çocuklar burada, Atayurttan uzakta doğup büyüyorlar; dahası, günümüz teknolojik çağı onları kültürlerinden uzaklaştırıyor. Biz de halk oyunları yoluyla onlara bu kültürlerini öğretirken, aynı zamanda toplumsal bağlarımızı güçlendirip, kendi değerlerimizi yaşatıyor, geleceğe aktarıyoruz"*⁸.

Günümüzde, büyük Kafkasya toplumunun bir parçası olarak, Karaçaylı'lar, Türkiye kültür mirasına farklı bir zenginlik katmaktadırlar. Örneğin bu Nart'lanı Toy Künü" artık Türkiye'nin kültürel değerleri arasındadır. Bu açıdan, Nart'lanı Toy Künü amaç ve kapsamıyla tam bir bütünlük içindedir. Bu etkinliğin amacı ve kapsamı hakkında sohbet ettiğim kaynak kişiler, katılımcılardan alınan bilgiler ve kutlama süresince izlediğim etkinlikler gösterdi ki "Nart'lanı Toy Künü", toplumsal önemi ve işlevselliği bakımından, iki ana amaca hizmet etmektedir: *1-Toplumsal Birlikteliğin Sağlanması, 2-Kültürel Mirasın Korunup Geleceğe Aktarımı*. Bu iki alana kendi kapsamlarında kısaca değinelim.

1-Toplumsal Birlikteliğin Sağlanması:

Nart'lanı Toy Künü kutlamalarını toplumsal birlikteliğin (solidarity) sağlanması bakımından, sosyo-politik kapsamda, fonksiyonel olan birkaç alt başlık altında değerlendirmek gerekir; çünkü bu fonksiyonel alt başlıklar etkinliğin düzenlenme amaç ve nedenlerine doğrudan hizmet etmektedir. *Tarihsel geçmiş, Kültürel kimlik, Sosyal ve toplumsal bağların korunması, Geleneklerin genç kuşaklara aktarılması, Dil, din ve inanç değerlerinin korunması ve aktarılması* bu alt başlıklar olarak sıralanabilir. Tabii ki, burada bahsi edilen politika, siyasi amaçlı bir politika değil, toplumun birlikteliğini ve sürdürülebilirliğini düzene koyan kurallar politikası anlamındadır. Yukarıda sözü edilen alt başlıklara kısaca değinelim.

Tarihsel geçmiş canlı tutma, Karaçaylı toplum açısından, "Nart'lanı Toy Künü" kutlamasının öncelikli nedenlerinden biridir. Bu sebeple de, toy geçmişte Atayurtta yapılan kutlamaya atfen yapılmaktadır. Doğası gereği geçmişe olan bağı açık bir şekilde görülmektedir. Bu bağlamda, yirmincisi düzenlenen bu toyda, Kafkas toplumunun her bireyinin, kendi tarihsel geçmişiyle bağlarını güçlendirme ve geleceğe

⁸ Gürbüz Aktaş, alan araştırması, (Tekin Koçkar ve Hacımurat Dağıstanlı ile röportaj.), "Nart'lanı Toy Künü" kutlaması, Eskişehir, Şehr-i Derya Parkı, 22 Ağustos, 2015

aktarma isteği, kollektif bilinç canlı tutularak, teşvik aracı uygulamalarla, özellikle, genç kuşaklara aktarımı çok net bir şekilde sezilmekteydi. Bununla beraber, Atayurt'tan göçün Karaçaylı'larda yarattığı acıların öğrenilmesi, bu yolla, atalarıyla ruhsal bağlarını sürdürmeleri bu tür etkinliklerde daha güçlü bir şekilde sağlanmakta, geçmişe bağlılığın gücü yenilenmektedir.

Nitekim Türkiye'de doğup büyümüş Karaçaylı'larla yaptığım sohbetlerde geçmişte atalarının neler yaşadığını, göç sırasında yaşanan acılar, kaybedilen yaşamlar bakımından, tarihin onların yaşamları üzerinde yarattığı etkiyi bu tür etkinliklerde daha çok idrak ettiklerini ve öğrenmekte olduklarını tekrar tekrar dile getirdiler. Bu da bizlere, toyun, amacı ve kapsamı bakımından, hem sözlü tarih, hem de sözel anlatı olarak, mitoloji açısından bir köprü oluşturmakta ve tarihi bağı güçlendirme açısından amacına ulaşmakta olduğunu göstermektedir.

Kültürel kimlik sorumluluğunun taşınması, bakımından Nart'ları Toy Künü kutlamasının önem arzettiğini söylemek yanlış olmaz. Zira, geçmişte olduğu gibi, bu toyda da her kabileden Kafkasyalı ortak bir kimlik altında toplanarak birlikteliklerini vurgulamaktadırlar.

Bilindiği gibi, kültür dinamik bir olgudur. Bu dinamizimin her toplum üzerindeki etkisi de sürekli değişimle sonuçlanmaktadır. Zaten dinamikliğin kültür açısından kaçınılmaz gereği de budur. Bu kaçınılmaz gereklilik, göç eden Kafkasyalıların süreç içinde yaşadıkları doğal kültürel değişimlerine de etki etmiş yeni coğrafyada, kültürel sapma açık bir şekilde gözlemlenmiştir.

Türkiye'deki Kafkasya toplumu açısından bu değişimlerden, beklide, en önemlisi, süreç içinde, kültürel sapmanın somut örneği olarak, bütün Kafkasyalıları kapsayan ve onlara özgü, "Çerkes" kimliğinin verilmesi olmuş, kafkasya kökenli her birey, ait oldukları soy bağı ve statü gözetilmeksizin, "çerkes" olarak adlandırılmıştır. Bu kimlik Kafkasyalı topluma dışarıdan verilen bir kimliktir. Kendi aralarında her bir kabilenin kendi adı, soy bağı ve statü farkı elbette ki vardır ve bu farklılık ciddiyetle de korunmaktadır. Bu açıdan kültürel kimlik değişimi, doğaldır ki, ilk dönemlerde (hatta belki günümüzde bile) bazı kabileler ve aileler arasında, sosyo-kültürel ve sosyo-politik açıdan bir rahatsızlık yaratmış olabilir. Ancak, sonraları bütün Kafkas toplumu, özellikle de bu yeni coğrafyada doğup büyüyenler için, ciddi bir övünç kaynağı olmuştur.

Çerkes kimliği Kafkasya toplumuna güçlü bir sosyal bütünlük sağlamış, onlar için, yeni vatanlarında, büyük Kafkasya toplum bağına oluşturmalarına çok net bir olanak sağlamıştır. Böylece, birkaç kuşağı kapsayan süreç içinde, ne göç edenler, ne de yeni coğrafyada doğup büyüyenler kendilerini yabancı olarak görmemiş, sahip çıktıkları yeni topraklarında özgün kültürlerini korumak ve her fırsatta tanıtmak onlar için gurur kaynağı olduğu gibi, kültürün sürdürülebilirliği bakımından toy gibi toplumsal kutlama etkinlikleri düzenlemeye amaç olmuştur.

Günümüzde Kafkasya toplumu kendi aralarında Karaçay, Abaza, Kabardin, Adige, Abhaz, Asetin ve diğerleri gibi kabile ve soy bağıyla farklılıklarını açıkça gösterirken, toplumsal birlikteliğin sembolü ve gücü bakımından hepsi ortak olan, “ÇERKES”, kimliğini kullanmaktalar. Bu da toyun düzenlenme amacına ciddi derecede hizmet etmektedir.

Ufuk Tavkul Kafkasya'nın coğrafi kimliğini şöyle açıklamaktadır: “*Tarih boyunca, sosyolojik rahatsızlık döneminde, diğer Kafkasya kabileleriyle birlikte onların coğrafi kimliği olacak, Kafkasya adı altında, ortak bir toplum ve kültürel coğrafya oluşturdular.*” Bu coğrafik kimliğe ilişkiyle, benzer olarak, Kafkasya'dan Anadoluya göç eden halkın, “Çerkes” adı altında büyük bir kültürel kimlik oluşturmaları aynı toplumsal amacı taşıdığına bir göstergesidir. Nitekim Nart'ları Toy Künü'nde bu bütünlük çok açık görülmekte, Kafkasyalı halk bir bütünlük içinde birbirleriyle dans edip şarkı söylerken birliktelikleri ve birbirlerine olan saygı ve bağları davranışlarına samimiyetle yansımaktaydı ⁹.

Sosyal ve toplumsal bağların korunması ve geleneklerin aktarılması aynı zamanda bu etkinliğin birincil amaçlarındandır. Toy gününde de bu amaç çok net bir şekilde izlenmekteydi. Genel olarak sosyal bağlar ve davranış kuralları, Kafkas toplumlarının tamamının dikkatle uyum gösterdiği bir davranıştır. Doğal olarak da, bu kutlamanın amaç ve kapsamı bakımından, kültürün doğal sapmadan azami derecede etkilenmesini önlemek bakımından, üstünde önemle durulan ve ciddiyetle işletilen bir fonksiyondur. Aslında sosyal ve toplumsal bağların korunması ve geleneklerin aktarılması her Kafkasyalı ailenin günlük yaşamı içinde doğal olarak öğrenilmiştir; bu nedenle, bu tür ortamlarda bu kurallara özenle dikkat gösterilmesine çok da gerek yok gibi düşünülebilir. Ancak, heterojen bir toplumda, birkaç kuşağın doğup büyüdüğü geleneksel guruplarda bu davranış kuralları giderek zayıflamakta, hele de uygulanmadığı zaman çabucak yitirilmektedir. Kafkasya toplumu da bu zayıf halka sapmanın farkındalığıyla, bu tür etkinliklerde, bu davranış kurallarını ciddiyetle yürütmekte, öğretip uygulayarak sürdürülebilirliğini amaçlamaktadır.

Toy Künü kutlaması sırasında da geleneğin aksaksız yürütülmesi dikkat çekmekteydi. Bu bağlamda, kültür içinden biri olmaya da gerek yoktu; zira Kafkasyalı toplumun bütün bireyleri toplum dışı katılımcılara da aynı kurallar çerçevesinde davranmaya özen gösterirken, amaç ve beklenti, teknolojik çağın getirdiği hızlı kültürel sapma ortamında, bu ilişkilere sıkı sıkıya bağlı kalıp, hassasiyetle bu güne kadar korumayı başaran önceki kuşakların, bu yaşam tarzını gençlere direct olarak emanet etmekte.

⁹ “Re-Naming Karachai Cultural Heritage In Turkey, Retaining, Protecting and Transferring the Tangible and Intangible Cultural Heritage of Karachai Society”-Ethnogenesis, Ethnic and Socio-Political History, Origin of Language and Culture of the Karachay-Balkar People”, Russian Academy of Science, Moscow, November, 23-29, 2014, s.3.

Geleneklerin korunup aktarılması Karaçaylı'ların çok özen gösterdikleri başka bir davranış olarak, toylar uygun alanlar olarak işlevseldir. Bu sebeple, kültüre özgü adetlerin ve geleneklerin, aile içi ortamın dışında, uygulandığı yerlerin başında Toy ortamları gelmektedir. Bu ortamlar Nart'ları Toy Künü gibi geniş katılımlı da olabilmekte, herhangi bir ev ortamında olduğu gibi, küçük de. Bu doğal alanlarda, halk, geleneklerini yaşamakta, genç kuşaklara öğretmekteler. Örneğin evlenme gelenekleri önemli kurallara tabiidir. Karaçaylı toplum kendi soy bağından yedi kuşak öncesine kadar kardeş sayılmak nedeniyle aynı kabileden akraba evliliği yapmazlar. Bu durum Türkiye'de de hala devam etmektedir.

Toylarda bu tür akraba ilişkileri de araştırıldığı için bu geleneğin uygulandığı ve öğretildiği en iyi ortamlardan biridir. Geleneksel evlenme kurallarına uyuma zorunluluğu nedeniyle, toylarda birbiriyle ilgilenen kişiler hemen akraba arayışı içine girer ve durumunu bu kurallara göre düzenler. Kültürün aktarımı bakımından da, toy ortamları fonksiyondur. Ayrıca, misafirlik, akrabalık, arkadaşlık bağları ve benzeri gibi davranışlar yine adetlerin uygulanış çerçevesinde uyumla yürütülmektedir. Bu uyum Nart'ları Toy Künü etkinliğinde uygulanan ve öğretilen sosyal davranışlar açısından çok dikkat çekiciydi. Burada şahit olduğum bir örnek şuydu: Yurt dışından davetli, ünlü bir sanatçı ve misafir olmasına rağmen, Kafkasya'lı Asetin olan Larissa Sadikoeva'yı misafir götürmek için Ankara'dan katılan, Türkiye'li Asetin gençler, büyük (aksakal) olması bakımından Tekin Koçkar'dan izin alarak kendisini bir süreliğine misafir edebilmişlerdi. Larissa, kendisi de, davetli sanatçı olmasına rağmen, tamamen sıradan birisi gibi, bu kurala uyum göstermiş, ancak bu izin verildikten sonra kendi akrabalarına katılabiliyordu. Bu da, dışarıdan biri olarak, benim için bu toplumda kurallara uymun ne ciddiyetle yürütüldüğünün bir kanıtıdır.

Anadilde iletişim ve inanç değerlerinin uygulaması toylarda, diğer kültürel miras ürünleri gibi uygulaması doğal olarak yer alan öğelerdendir. Bu bakımdan toy ortamları inanç değerleri ve konuşulan dilin pratiği açısından da fonksiyondur. Özellikle diaspora topluluğu için bu ortamlar çok önemlidir. Zira onlar bu tür ortamlarda hem dillerini konuşup hem de inançlarının pratiğini yapma şansına sahip olurlar. Türkiye'deki Karaçaylı'lar ve diğer Kafkasya toplulukları da, aile ortamı dışında, anadillerini ve inanç değerlerinin uygulamasını, Nart'ları Toy Künü gibi ortamlarda gerçekleştirmekteler.

Bu toyda da bu öğeler hem dil hem de inanç açısından yer almıştı. Tekin Koçkar'ın Karaçayca yaptığı duanın (alğışın) ardından diğer konuşmacılar da dilek ve temennilerini anadilde yaptılar. Ardından, önce Tekin Koçkar sonra da dernek başkanı Musa Korkmaz konuşması bitiminde, Müslümanlık öncesi, pagan inançlarına kadar uzanan bir gelenek olan, fermante darı ve mısır bozası içerek toylarının kutlu olmasını diledikleri bir ritüel gerçekleştirdiler. İnançları gereği, toplumsal bir kutlama ve benzeri bir etkinlik yapılmadan önce, sağlık başarı ve mutluluğa atfedilen bir konuşmanın ardından fermante edilmiş Boza içilmektedir. Bu gelenek diğer Kafkasya toplulukları

geleneklerinde de, bazı farklılıklarla yer almaktadır. Örneğin Dağıstan'lılar şerbet, Abhazlar, Gürcüler şarap içimekteler. Öte yandan, aynı kültür eski Türk geleneklerinde kımız içimiyle uygulanmaktadır.

Bilindiği gibi Kafkasya'da günümüzde farklı inançlarda topluluklar bulunmaktadır. Karaçaylı'ların da, diğer Kafkasyalı kabileler gibi, Müslümanlık öncesinde, çok tanrılı pagan inanca sahip oldukları bilinmekte ve bu tür ritüellerin bu geçmişte atfen yapıldığı düşünülmektedir. Bu sebeptendir ki, Nart hikâyeleri, kahramanları, tanrıları ve onların efsaneleri anlatılmakta, ritüelleri uygulanmaktadır. Nart'ları Toy Künü, kültürel bir etkinlik olarak, bu kapsamda da, amacı doğrultusunda fonksiyonel bir etkinliktir.

2-Kültürel Mirasın Korunup, Geleceğe Aktarımı:

Kültürel mirasın korunup yaşatılmasında Karaçaylılar ciddi bir duruş göstermekte; hatta katı olduklarını söylemek yanlış olmaz; en azından, bu benim gözlemlerimdir. Bu sebeple, yukarıda bahsi yapıla toplumsal ve sosyo-politik değerlere gösterilen öneme paralel olarak, Nart destanları, halk dansları, müzik, seyirlik oyunlar ve etnoğrafik halk yaratıları gibi kültürel mirasın aynı hassasiyetle korunup ve aktarılması Karaçay toplumu için büyük önem taşımaktadır. Bu kültürel miras ürünlerine kısaca değinelim.

Mitolojik Nart destanları ve hikâyeleri, yukarıda da bahsedildiği üzere, Kafkasya kültürü içerisinde geniş bir yer kaplamaktadır. Zira bu destanlarda halk, tarihini, edebiyatını, danslarını, müziğini, kahramanlarının yaşamlarını, aşklarını, ölümlerini sanatlarını bulmaktadır. Bu destanlardan burada detayla bahsetmek konumuz dışında olsa da bu kültürün hem Atayurtta ve hem de diasporada ciddiyetle önemsendiğini söylemek gerekir. Çünkü hem Atayurtta bu destanlara ve hikâyelere çok ciddi seviyede bakılmakta, hem de diasporada. Örneğin, 2014 Kasım ayında Moskova'da Rus Bilimler Akademisinde, Kasım 23-29, 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen, benim ve Tekin Koçkar'ın birlikte katıldığımız, "*Ethnogenesis, "Ethnic and Socio-Political History, Origin of Language and Culture of the Karachay-Balkar People"*", başlıklı kongrede, Nart Destanlarına da çok geniş yer verilerek, bunların oluşumu ve varyantlarına bilimsel bir bakış açısıyla inceleme getirildi. Dahası bu inceleme yalnız Karçay-Balkar halkını değil, bütün Kafkasya genelinde kapsayarak, bu alanda çalışması bulunan, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan Türkiye ve Asya ülkelerinden Özbekistan, Moğolistan Türkistan ve ayrıca Rusya'dan katılımcıların çalışmalarına yer verilerek, bu destanların kültür içindeki önemi ve varyantları kongre boyunca tartışıldı. Konuya ciddi özen göstermeliler ki, katılımcılara hem Rusça, hem de İngilizce yazılmış "Nart Destanları" kitapları bile hediye edili.

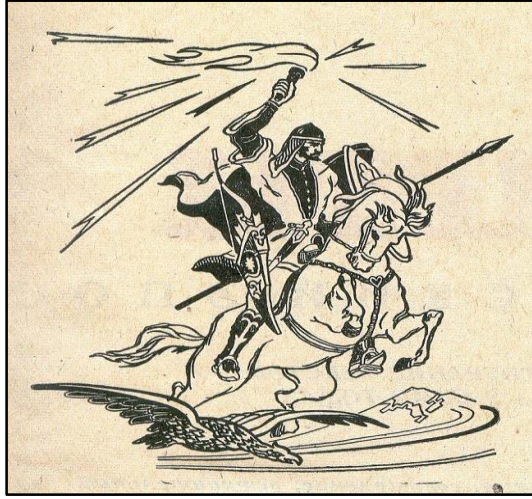


Foto. 5. Elbursoid, Nart kahramanı Sosruka

Nartları toy künü'nde de, aslında kutlama amaç ve nedenleri çeşitli olsa da, bu destanların geçmişi ve kültür oluşumuna bir bağ olması nedeniyle, Kafkasya toplumu için de büyük önem taşıdığı, gün boyu süren etkinliklerden (ritüeller, adetler, gelenekler, sosyal ilişkiler), hissetmemek neredeyse imkansıydı.



Foto. 6 G. Aktaş. Resimlerde Nart kahramanları

Kafkas halk dansları Toyda, her yıl olduğu gibi, görkemli ve en popüler yeri tutmaktaydı. Zaten Kafkas halk dansları söz konusu olduğunda her Kafkasyalı'nın kanı daha farklı bir coşkuyla kaynamaktadır. Bu sebeple, Karçaylı'lar bu danslara, büyük bir hassasiyetle sahip çıkmakta, korumakta ve uygulamaktalar. Genç kuşak, ailelerinin teşvikiyle, bu dansları öğrenmek için özel bir zaman ve enerji harcamakta ve her fırsatta sergilemekteler.

Toyda Eskişehir Kuzey Kafkas, Karachai-Balkar Kültür ve Dayanışma Derneğinde, Hacımurat Dağıstanlı'nın hazırlamış olduğu “*Mingitau*” Kafkas halk dansları genç ve çocuk grubunun sunduğu başarılı gösterilerin yanı sıra, Konya, “*Dombay*” Kafkas Halk Dansları, Yalova, “*Eliya*” Halk Dansları topluluğu ve Rusya Federasyonu Nalçik şehri'nden “*Elbrus*” Genç Halk Dansları Topluluğu'nun gösterileriyle coşku zirvedeydi.



Foto. 7. KKEKBD. Genç grubu, Mingitau Kafkas Halk Dansları, Eskişehir Kuzey Kafkas Karacay-Balkar Dayanışma Derneği.



Foto.8. KKEKBD, Eskişehir Kuzey Kafkas Karaçay-Balkar Dayanışma Derneği Mingitau çocuk grubu.

Eski dönemlere ait mitolojik konulu ve ritüelistik dansların sahne gösterimi yanı sıra, Karaçayca “TEPSEU”, diğer Kafkas dillerinde farklı adlandırılan ve hemen her Kafkasya’lı tarafından bilinen yerel grup danslarıyla hüner sergileyen bireysel danslar sahne dışında da, halk tarafından, büyük coşkuyla sergilendi: Tüz Tepseu, Tögerek Tepseu, Abezek, İsteme, Danis, Tunçukgan, Ziyabiy, Kapateyna, Mıçgı, Aslanbiy, Süzülüp, Kiyikle, Cörme, Biynöger, Dolay, İynay Tepseu Karaçay – Malkar yörel danslarının bazılarına örnektir ¹⁰. Bunlar arasından: Tüz Tepseu, Tögerek Tepseu, Abezek (Wuic) ve Apsua gibi danslar, toylarda mutlaka oynanan, olmazsa olmazlar arasındadır.

¹⁰ Türkiyede Kafkas Halk Danslarının Gelişimi, Kocaeli Üniversitesi-MOTİF, Kültürel Değişim Sempoiumu, Kocaeli, 2005, (Koçkar, 1987; Kayseri, 2002; Cavrişvili, 1975; Grikurova, 1961; Hesenov, 1986; Özkan,1968; Lezginka, 1964; Çveneburi, 1997; Esen, 2000; Nagaytseva, 1986; Kudaev, 1984)



Foto. 9 KKEKBD, Rusya Federasyonundan, “Elbrus” Genç Halk Dansları Topluluğu



Karekod 1



Karekod 2



Karekod 3

NOT: Toy gününde yapılan danslar canlı olarak yukarıdaki kare kodlar okutularak youtube aracılığıyla izlenebilir.



Foto. 10 KKEKBD, Katılımcılar yerel halk danslarını yaparken



Foto. 11. KKEKBD, Tüm katılımcı dans gurpları

Kafkas müzikleri de bu kutlamada hem yerli ve hem de yabancı Kafkasyalılar tarafından aynı coşku, istek ve hazla sergilendi. Kafkas müziklerinin usta yorumcusu Larissa Sadikoeva, bu yıl tekrar daveti olarak, Toya farklı bir renk kattı. Sempatik duruşu, usta garmon tekniği sunumu ve geleneklerine bağlılığıyla, bütün Kafkasyalı'ların sevgisini kazandı.

Ayrıca, Eskişehir Kuzey Kafkas, Karachai-Balkar Kültür ve Dayanışma Derneğinin müzik çalışmalarını sergileyen bir çağdaş müzik topluluğu da özgün gösterileriyle kendi yerel müziklerine farklı bir sunum kazandırarak, beğeni topladılar.



Foto. 12 KKEKBD, Larissa Sadikoeva

(Rusya Federasyonu, Kuzey Osetya-Alan Cumhuriyeti Halk Sanatçısı)

Seyirlik oyunlar da Nart'ları Toy Künü kutlamalarının vazgeçilmezleri arasındadır. Bu oyunların bazıları sportif ve hüner sergileyen, bazıları, teatral konuluyken, bazıları da güldürüye yönelik oyunlardır: Teke Aksakal (mitojik teatral maske oyunu) , Kol Taşı atma (sportif-gülle atma benzeri bir oyun), Kozbörk (hüner oyunu-yağlı ve kaygan bir deri şerit kullanılarak üç ayaklı bir düzeneğin tepe noktasına tırmanarak, direğe asılı içi şeker, kuru yemiş, para ve çerezle dolu torbayı alma

yarışması.), Dırğa tutuş (sportif -bele bağlı kayışlardan tutarak güreşme), Cigitovka (At yarışları, at üzerinde yapılan oyunlar.) popüler seyirlik oyunlardır.

Bu oyunların oynanmasında, yukarıda da bahsedildiği gibi, kutlamanın yapıldığı yer ve oyuncularla bağımlı bazı değişiklikler olmaktadır. Örneğin önceki yıllarda gerçekleştirilen *kozbörk* ve *cigitov*, kutlama yerinin uygun olmaması ve bazı olanaksızlıklar nedeniyle bu yıl yapılamadı. Bu yıl yapılmayan bir başka oyun da mitolojik konulu, meşhur aksakallı “teke” seyirlik oyundu.

Popüler bir seyirlik oyun olan “teke” oyununu Tekin Koçkar, bu oyuna ilişkin makalesinde şöyle anlatmaktadır. *“Teke kültü Kuzey Kafkasyalı Karaçay - Malkarlıların avcılıkla geçimlerini sağladıkları dönemlerde ortaya çıkmıştır. Ancak toplum toprağa bağlanmaya başladıktan sonra ve tarım geliştikçe bu “Teke” kültü tarım, hayvancılık ve günlük yaşamla ilişkilendirilerek bir maske ile sembolize edilmeye başlanmıştır. Karaçay – Malkarlılarda beyaz sakallı Teke en değerli varlıktı. En büyük saygıyı “Aksakallı Teke” görürdü. Dağlı Karaçaylı ve Malkarlıların geleneklerinde en önemli yeri tutan yaşlılar, Tamada’lar, otorite sahibi ve saygı duyulan kimselerdir. Bu nedenle, bu teke maskesi aksakallı olur ve “Saygı ve otorite” anlamlarının her ikisini de taşır.*

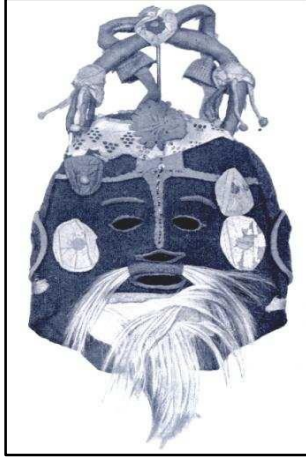


Foto. 12 Tekin Koçkar

Karaçay – Malkarlılarda son dönemlere kadar Teke olmadan hiçbir düğün, eğlence ve toplantı yapılmazdı. Teke maskesi uzun sakallı, boynuzlu, göz kısımları açık olur. Göz çevresi kırmızıya boyanır, kulakları uzun olur. Bu maske keçe ve çeşitli renkte kumaşlardan dikilir”¹¹.

¹¹ M. Tekin Koçkar, Karaçay - Malkarlılarda Oynanan İmece Oyunu "Teke – Aksakal, Halk Kültüründe Tiyatro Uluslararası Sempozyumu Motif Vakfı, Yeditepe Üniversitesi 25 – 27 Aralık, 2008, s.1 (geniş bilgi için aynı makaleye bakılabilir.)

Etnoğrafik halk yaratıları her kültürde olduğu gibi, Karaçaylı'larda da çok hassasiyetle korunan ürünlerdir. Eski dönemlere ait yöresel halk giysileri, takı ve bezeme malzemeleri (gümüş, altın v.b. eşyalar) kullandıkları, gümüştan yapılmış, işlemeli, malzemeleri olan kama, kılıç, fişeklik, kemer, ev kullanım malzemeleri ve daha birçok etnoğrafik ürünler hala olabildiğince korunmakta ve gelecek kuşaklara devredilmektedir. Örneğin, günümüzde dahi, her Karaçaylı ailede (diğer Kafkasya'lı ailelerde olduğu gibi,) mutlaka bir Çerkes kaması, kostüm parçası ve gümüştan yapılmış kemer ve takı ürünleriyle, içki içmede kullanılan boynuz v.b. etnoğrafik bir parça bulmak mümkündür. Bu ürünler özel kutlama günlerinde, uygun olabildiğince, sergilenmekte, kullanılmaktadır. Özellikle yöresel halk giysileri ve takıları, etnik toplumun görsel belirleyici özelliğini taşıması nedeniyle, hala popülerliğini korumakta ve mutlaka kullanılmaktadır. Nart'ları Toy Künü kutlamasında da, doğal olarak, zengin bir giysi şöleni sergilendi. Kendi kültürüne ait bu güzel giysileri giymek, onunla poz vermek, bu giysiler içinde danslarını sergilemek, gördüğüm her genç Kafkasyalı gencin gözlerinden okunan bir gururdur.

Larissa Sadıkoeva bile kendi elleriyle yapmış olduğu yöresel giysisiyle sahne aldığımda, sanki bir kaç dakika önce sokak giysileri içinde konuştuğumuz mütevacı kişi değil de, aniden, mitolojik dönemlerden bu güne düşmüş prenses misaliydi. Kendi kültürüyle böylesine derin bağlar kurmuş ve güçlü duygular taşıyan halkın yaratıları da, doğal olarak, el sanatlarına yansımış, ortaya özgün estetik güzellikler çıkmıştır.

Kutlamadaki dans gruplarının fotoğraflarından kostüm, aksesuar ve etnoğrafik ürünlerin bir kısmının görülebilmesi nedeniyle ayrıca görselleri eklenmemiştir.

SONUÇ

Karçay adet ve ananeleri çerçevesinde, yemesinden, oturmasına; dansından, müziğine; özgün bir kültür mirası sergisi olanca parlaklığıyla gözlerimizin önünden akıp giderken, genç-yetişkin-yaşlı, herkesin toy buluşması büyük bir coşkuya dönüşerek gecenin karanlıklarına kadar sürdü.

Kutlama alanına atılan ilk adımdan itibaren, katılımcıları "*hoş geldiniz*", sözleriyle karşılayan gençlerin yüzlerindeki heyecanı ve mutluluğu görmemek, okumamak imkânsızdı. Kafkasyalı halkın saygılı ve misafirperver tavrı, bu kutlamaya gösterdikleri ilgi ve önemi gösterirken, garmonuyla, dolisiyle muhteşem Kafkas müziklerini seslendiren yaşlı ve genç müzisyenlerin çoşkusu insanı yerinde dans ettiriyordu.

Kostümünü, kalpağını, kemerini, kamasını makyajını düzelterek, sahnede birer prens ve prenses misali görünmek için uğraşan Kafkasyalı genç dançaların heyecanlı bekleyişi katılımcıları onlar kadar heyecanlı ve coşkun bir kutlama havasına sokuyordu.

Böylesine başarıyla düzenlenmiş bir toyun ardından yukarıda anlatılan hedef, amaç ve ortamda edindiğimiz coşkun tecrübe dışında söylenecek söz mutlaka görmeye değer olduğudur.

Bu özgün kültür mirası sergisini, ciddi bir enerji ve zaman harcayarak kutlamaya dönüştürerek, 20 yıl önceden bu güne taşıyan, “Eskişehir, Kuzey Kafkas Karaçay-Balkar Kültür ve Yardımlaşma Derneği üyelerini sadece etkinlikteki başarıları için değil, kültürel zenginliklerimize gösterdikleri ilgi ve saygıdan dolayı kutlarım. Şahsi temennim bu kutlamaya tekrar katılabilme şansına sahip olamaktır.

KAYNAKLAR

- AKTAŞ, Gürbüz. Alan araştırması, Nart’lanı Toy Künü, Eskişehir Şehr-i Derya Parkı, Ağustos 22, 2015.
- TAVKUL, Ufuk (2015) Tavkul, <http://www.circassiancenter.com/cc-turkiye/arastirma/0287>, alıntı tarihi; 05.10.2015.
- Re-Naming Karachai Cultural Heritage İn Turkey, Retaining, Protecting and Transferring the Tangible and Intangible Cultural Heritage of Karachai Society”-Ethnogenesis, Ethnic and Socio-Political History, Originof Language and Culture of the Karachay-Balkar People” Russian Academy of Science, Moscow, November 23-29, 2014, s.3.
- Dip: “Re-Naming Karachai Cultural Heritage in TURKEY, Retaining, Protecting and Transferring the Tangible and Intangible Cultural Heritage of Karachai Society”-Ethnogenesis, Ethnic and Socio-Political History, Originof Language and Culture of the Karachay-Balkar People”Russian Academy of Science, Moscow, November 23-29, 2014, s.3.
- Dip: Field research interview with Kaynak- Musa Korkmaz, Eskişehir Kuzey Kafkas, Karachai-Balkar Kültür ve Dayanışma Derneği, Eskişehir, 8.11.2014.
- Dip. Gürbüz Aktaş, alan araştırması, (Tekin Koçkar ile röprörtaj.), “Nart’lanı Toy Künü” kutlaması, Eskişehir, Şehr-i Derya Parkı, 22 Ağustos, 2015
- 6-Dip. Gürbüz Aktaş, alan araştırması, Hacımurat Dağistanlı ile röprörtaj.), “Nart’lanı Toy Künü” kutlaması, Eskişehir, Şehr-i Derya Parkı, 22 Ağustos, 2015
- Dip. Ethnogenesis, “Ethnic and Socio-Political History, Origin of Language and Culture of the Karachay-Balkar People”Russian Academy of Science, Moscow, November 23-29, 2014, s3.”
- Dip.8-Grafiklerle mitler ve kahramanlar (Etnogenesis Kongresi sergisi, Moskova, Kasım 22, 2014)
- Doç. Dr. Gürbüz Aktaş-Uzm. M.Tekin Koçkar, Türkiyede Kafkas Halk Dansları Kocaeli, (Koçkar, 1987; Kayseri, 2002; Cavrişvili, 1975; Grikurova, 1961; Hesenov, 1986; Özkan,1968; Lezgingka, 1964; Çveneburi, 1997; Esen, 2000; Nagaytseva, 1986; Kudaev, 1984)
- KOÇKAR, M. Tekin, (2008) Karaçay - Malkarlılarda Oynanan İMece Oyunu Teke – Aksakal, Halk Kültüründe Tiyatro Uluslararası Sempozyumu, Motif Vakfı, Yeditepe Üniversitesi ☒ 25 – 27 Aralık, 2008, s.1.